

СЪДЪРЖАТЕЛНИ АСПЕКТИ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ПРОГРАМИ ПО КЛАСИЧЕСКИ ЕЗИЦИ И КЛАСИЧЕСКА ДРЕВНОСТ НА БАЛКАНИТЕ (СЪРБИЯ И РУМЪНИЯ)

Борис Вунчев, Мирена Славова, Йоана Сиракова, Люба Радулова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Настоящият текст представя в детайлен вид съдържанието на учебните планове и програми, свързани с изучаването на класическите езици и класическа древност в Сърбия и Румъния в допълнение към вече представените, проучени и обобщени аспекти на класическото образование в средното и висшето образование в Гърция и Македония. Що се отнася до висшето образование и изучаването на класическите езици в различни от специализираните бакалавърски програми, то се предлага в Сърбия на малко места за някои филологически специалности (като „Романистика“), а най-застъпено обучение предимно по латински език за неспециалисти се наблюдава в Румъния, като там е включено и в бакалавърските програми на Исторически, Богословски и Правен факултет.

Keywords: education, Classics, ancient languages, identity, Balkans, secondary education, higher education

Сърбия

Системата на образование в Сърбия включва предучилищна (доскоро и незадължителна), основна (в 2 степени), средна (в различни 4- или 5-годишни степени по избор) и висша образователна степен. Училищното обучение е разделено на степени, както следва: основно образование: I степен – основно (1 – 4 години), средно: II степен – по-висока степен на основно (5 – 8 години); и гимназиално образование: III степен – професионално училище (3 години); IV степен – 4-годишно гимназиално училище (4 години); V степен – 4-годишно професионално училище (4 години).

Гимназиален курс на обучение

В основната образователна степен до VIII година на обучение в Сърбия не се предвижда изучаване на класически езици.

Гимназиите са разделени по профили – природо-математически и филологически. Съществуват класически гимназии, в които се изучава 2 години ста-

рогръцки и 4 години – латински език, реални гимназии, в които старогръцки не се изучава, а латински се изучава в продължение на първите 2 години като трети чужд език, математически (физически) гимназии и гимназии, в които акцентът е поставен на съвременните западни езици.

За реалните гимназии, в които латинският е трети чужд език и се изучава в продължение на 2 години съответно с 2 часа седмично (74 часа годишно) и 2 часа седмично (70 часа годишно)¹⁾, съществуват държавни изисквания, описани в *Правилника за допълнение и изменение на Правилника за учебни планове и програми на гимназиите* в сила от 2012 – 2013 г. Сред целите и задачите на обучението в тези години е способността на учениците да четат и пишат на латински език, да правят връзка с родния и другите изучавани езици, да съставят сами или с помощта на учителя кратки изречения или текстове, да работят самостоятелно с речници, да превеждат с помощта на речник или на учителя кратки текстове от латински на сръбски език или обратно, да правят морфологичен разбор на словоформи, да изказват свое мнение за четените текстове, изхождайки от познанията си за контекста.

Съдържание на учебната програма за двете години на обучение според държавните изисквания

Според държавните изисквания в първата година от обучението по латински език са включени следните тематични единици: 1) склонение на имената; 2) глаголните времена в индикатив и императив на сегашно и бъдеще време; 3) минало страдателно причастие; 4) спрежение на спомагателния глагол в индикатив и императив; 5) числителни; 6) местоимения (лични, притежателни, възвратни, показателни, относителни, въпросителни); 7) бройни и редни числителни; 8) предлози.

През втората година на обучение е предвидено усвояването на 1) конюнктива; 2) съставни глаголи на *sum*; 3) депонентни и полудепонентни глаголи и техния пасивен императив; 4) описателното спрежение; 5) *verba anomala*: *ire*, *ferre*, *velle* и производни; 6) *verba defectiva* и *verba impersonalia*; 7) синтактични конструкции (независим аблатив, акузатив и номинатив с инфинитив; 8) синтаксис на изречението (сложни изречения, видове подчинени, последователност на времената).

За първата година се препоръчва като допълнително четиво „Римската цивилизация“ на Пиер Гримал, а за втората година – митове и легенди по избор.

Форми на контрол

През първия срок на първата година е предвиден един писмен тест, а през втория – две задачи за превод на изречения от латински на сръбски език или обратно.

За първия срок на втората година се предвиждат две писмени задачи: една контролна работа под формата на тест и една писмена задача, а за втория –

две писмени задачи (превод на изречения от латински на сръбски език или обратно или превод на по-дълъг свързан текст от латински на сръбски език с помощта на речник).

Учебно-методически препоръки

На учителите се препоръчва да правят връзки между латинския и съвременните езици, да запознават учениците с терминоеlementи, навлезли в другите изучавани чужди езици, както и да се използват методи и подходи от изучаването на съвременните езици в обучението по латински език, да се използват фронтални и интерактивни методи на работа, презентации, да се изисква от учениците да учат наизуст или тридесет сентенции и изрази, или части от текстове, или епиграми. Учителите следва да правят постоянна връзка и с културно-историческия контекст. Като изискване е поставен и акцентът върху граматиката, която не следва да се преподава като илюстрация към изреченията или текстовете, с които се работи. Същевременно е подчертана необходимостта обучението по латински език да не се превръща в модел на университетско образование в намален обем.

Обучението по класически езици и антична култура във Филологическата гимназия в Белград

Филологическата гимназия в Белград притежава особен статут в сравнение с останалите гимназии в Сърбия, който има общи черти със специфичния статут на Националната гимназия за древни езици и култури у нас. Тя съчетава общообразователното обучение с профилиране в съвременни или в класически езици. Кандидатите полагат изпити (под формата на тест) по сръбски език и литература и по английски, немски, френски или руски език. Обучението е четиригодишно, като включва 20 общообразователни предмета (сред които реторика, гражданско образование, увод в общото езикознание, основи на превода²⁾, психология и социология), някои от които изучавани само в една или в две години, и два отделни модула съответно:

1) модул „Съвременни езици“, с изучаване на първи (сред които китайски, японски и руски), на втори чужд език (5 часа седмично за първи и 3 часа седмично за втори език за целия период на обучение) и на *Латински език и културна история* (с 2 часа седмично за целия период на обучение, или общо 280 часа)³⁾; и

2) модул „Класически езици“, който включва изучаване на старогръцки и латински език с по 3 часа седмично и съответно по 420 часа за целия период на обучение, на *Основи на класическите изследвания* с по 1 час седмично и съответно 144 часа за целия период на обучение⁴⁾ и на друг чужд език с 3 часа седмичен хорариум и съответно 420 часа за целия период на обучение.

За по-голяма яснота представяме програмата по старогръцки и латински език и по *Основи на класическите изследвания* в табличен вид.

ПРОГРАМА ПО СТАРОГРЪЦКИ ЕЗИК		
I година (3 ч. седм./ 111 ч. год.)		
Теми	Брой часове	Форми на контрол
Общи особености на гръцката фонетика и молфология	14	1 контролна работа в първото тримесечие и 1 писмена задача във второто тримесечие на първия срок; 2 контролни и 2 писмени работи през втория срок
Първо склонение на съществителни и прилагателни имена	18	
Второ склонение на съществителни и прилагателни имена	18	
Трето склонение на съществителни и прилагателни имена (консонантни основи)	20	
Особености на склоненията на съществителни и прилагателни имена	5	
Глагол (категории на глаголната промяна, тематично ω -спрежение и атематично μ -спрежение)	4	
Видове сегашна основа на глагола, тематично или ω -спрежение	20	
Писмени работи	8	
II година (3 ч. седм./ 105 ч. год.)		
Трето склонение на съществителни и прилагателни имена (вокални основи)	16	2 контролни и 2 писмени задачи в първия срок и 2 контролни и 2 писмени задачи във втория срок
Сравнителни степени на прилагателните имена	12	
Наречия	4	
Местоимения	28	
Числителни	5	
Синтаксис на глаголните имена (независим генитив, акузатив и номинатив с инфинитив)	10	
Контрахиранни основи – видове сегашни основи	15	
Глаголни основи	5	
Писмени работи	10	
III година (3 ч. седм./108 ч. год.)		
Видове футурни основи	10	2 контролни и 2 писмени задачи в първия срок и 2 контролни и 2 писмени задачи във втория срок
Видове аористни основи	15	
Видове перфектни основи	15	
Отглаголни прилагателни	5	
Атематични глаголи	20	
Синтаксис на падежа	10	
Синтаксис на изречението	20	
Писмени работи	10	

IV година (3 ч. седм./96 ч. год.)		
Четене и анализ на подбрани пасажии от гръцка проза (Херодот)	15	2 писмени задачи в първия срок и 2 писмени задачи във втория; самостоятелни преводчески работи след всеки изчетен автор
Четене и анализ на подбрани пасажии от гръцка проза (Ксенофонт)	10	
Четене и анализ на подбрани пасажии от гръцка проза (Платон)	11	
Четене и анализ на подбрани пасажии от гръцка поезия (Омир)	18	
Четене и анализ на подбрани пасажии от гръцка драма (Есхил)	10	
Четене и анализ на подбрани пасажии от гръцка драма (Софокъл)	10	
Четене и анализ на подбрани пасажии от гръцка драма (Еврипид)	10	
Четене и анализ на пасажии от древногръцки автори по избор на учителя	4	
Писмени работи	8	
ПРОГРАМА ПО ЛАТИНСКИ ЕЗИК		
I година (3 ч. седм./111 ч. год.)		
Общи особености на латинската фонетика и морфология	15	1 контролна и 1 писмена работа в първия срок; 2 контролни и 2 писмени работи във втория срок
Склонение на съществителните и прилагателните имена	33	
Степени за сравнение на прилагателните имена	10	
Наречия	4	
Числителни	8	
Глагол (индикатив на сегашната основа и на перфектната основа в актив, императив на сегашно и бъдеще време, индикатив от сегашната основа на sum)	33	
Писмени работи	8	
II година (3 ч. седм./105 ч. год.)		
Местоимения	23	2 контролни и 2 писмени задачи в първия срок и 2 контролни и 2 писмени задачи във втория срок
Особености на номиналната промяна (при местоименията)	12	
Пасивни форми на индикатива (композицията на sum)	18	
Депонентни и полудепонентни глаголи	6	
Отглаголни имена	18	
Синтаксис на отглаголните имена (описателно спрежение, независим аблатив, акузатив и номинатив с инфинитив)	18	
Писмени работи	10	

III година (3 ч. седм./108 ч. год.)		
Спрежение на конюнктив (+ sum, конюнктив в главни изречения, последователност на времената)	28	2 контролни и 2 писмени задачи в първия срок и 2 контролни и 2 писмени задачи във втория срок
Неправилни глаголи	20	
Дефективни глаголи	6	
Безлични глаголи	2	
Синтаксис на падежа	15	
Синтаксис на изречението	27	
Писмени работи	10	
IV година (3 ч. седм./96 ч. год.)		
Четене и анализ на избрани пасажии от римска проза (Цезар)	12	2 писмени задачи в първия срок и 2 писмени задачи във втория; самостоятелни преводачески работи след всеки изчетен автор
Четене и анализ на избрани пасажии от римска проза (Цицерон – речи, етически и философски трактати)	18	
Четене и анализ на избрани пасажии от римска проза (Петроний – Гощавка у Трималхион)	10	
Четене и анализ на избрани пасажии от римска поезия (Катул)	12	
Четене и анализ на избрани пасажии от римска поезия (Вергилий)	10	
Четене и анализ на избрани пасажии от римска поезия (Хораций)	12	
Четене и анализ на избрани пасажии от римска поезия (Овидий)	12	
Писмени работи	10	
ПРОГРАМА ПО ОСНОВИ НА КЛАСИЧЕСКИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ		
I година (1 ч. седм./37 ч. год.)		
Увод в гръцката митология	2	---
Теогония	5	
Най-важни митологични цикли	10	
Гръцка религия	4	
Римска религия и митология	5	
Антични култове в Сърбия	1	
Развой на гръцката писменост	6	
Развой на римската писменост	4	
II година (1 ч. седм./35 ч. год.)		
Гръцко държавно устройство	5	---
Римско държавно устройство	7	
Ежедневният живот на гърците и римляните	4	
Театър	6	
Античната книга и издателската дейност	4	
История на античните ръкописи	3	
Критичен апарат	6	

III година (1 ч. седм./36 ч. год.)		
Специфики на древногръцката литература	2	---
Древногръцка проза	1	
Повествователна литература	2	
Историография	3	
Философска литература	5	
Реторическа проза	5	
Древногръцка поезия	4	
Важни представители на поезията	5	
Специфики на римската литература	2	
Значими автори и произведения от докласическия период	1	
Значими автори и произведения от класическия период	4	
Значими автори и произведения от посткласическия период	2	
IV година (1 ч. седм./32 ч. год.)		
Основи на гръцката прозодия и метрика	12	---
Специфики на латинската прозодия и метрика	4	
Древногръцко изкуство	10	
Римско изкуство	6	

Обучението по класически езици и антична култура в Карловачката гимназия⁵⁾

(<https://sites.google.com/site/karlgimn1/pocetna>) посетен на 18.08.2015

Обучението в Карловачката гимназия (вкл. в профила по класически езици) е идентично като брой часове и предмети с това на гимназията в Белград и отговаря на официалния учебен план за филологическите гимназии. Профилите са два: „Класически езици“ и „Съвременни езици“. Историческите езици се изучават по 3 часа седмично в четиригодишния период на обучение, а *Основи на класическите изследвания* – по 1 час седмично за целия период на обучение. Учебният план може да бъде намерен на адрес:

<https://sites.google.com/site/karlgimn1/nastava/nastavni-plan>, но няма достъп до учебните програми, които по всяка вероятност повтарят в по-голямата си част представените по-горе програми от Белградската филологическа гимназия.

Обучението по латински език и културна история в гимназията в Крушевац

Обучението в гимназията в Крушевац е разделено на няколко модула: филологически профил, в който се изучава предметът *Латински език и културна история*, социално-езиков профил, в който се изучава предметът *Латински*

език, природо-математически профил и профил по информатика. Обучението по *Латински език и културна история* е 2 часа седмично (съответно 74 часа за първата година, 70 за втората, 72 за третата и 64 за четвъртата година на обучение). Учебната програма, която е достъпна на http://gimnazija.org.rs/articles.php?article_id=97 (посетен на 17.08.2015), повтаря изцяло учебното съдържание на Филологическата гимназия в Белград, що се отнася до латинския език, но с по-малък хорариум за всяка от тематичните единици (включително и формите на контрол), като за четвъртата, последна година от разглежданите автори отпадат Петроний, Вергилий и Хораций. Въпреки по-малкото учебни часове седмично и по-малкия брой часове за всяка учебна тема за всяка година има отделен определен брой часове за т.нар. *Културна история*, както следва:

– I година – 8 часа (римска религия и митология – особености; влияние на гръцката и етруската върху римската религия и митология; гръцки и римски пантеон – прилики и разлики);

– II година – 10 часа (римско общество и държава; магистратури и институции; войска – организация, тактика, стратегия; животът в града, на село, в провинцията; брак и възпитание на децата; образование и училище в Рим);

– III година – 10 часа (преглед на римската литература – периодизация на римската литература, историография, философска литература, реторика, филология);

– IV година – 6 часа (римска литература – Цезар: живот и дело; Цицерон: живот и дело; Катул: живот и дело; Овидий: живот и дело).

Учебна програма за *Латински език* в социално-езиковия профил не е достъпна.

Университетско образование

Университетът в Белград е единственият, който предлага обучение по *Класически изследвания*, включващо изучаването на античните езици, литература, история и култура. В държавните и частните университети старогръцкият език, литература и култура не присъстват в учебните планове, а латинският е застъпен само в някои филологии (френска и румънска) в един-два университета.

Програмата в Белградския университет е насочена към студенти, които могат да се реализират като учители по класически езици, лингвисти, епиграфи, историци на древността, в областите на теория на литературата, нумизматика, медиевистика, общо и сравнително езикознание, сравнително литературознание, нова история и т.н. В концепцията на програмата е заложено процентно съотношение на няколко основни типа дисциплини: академично-общообразователни, теоретико-методологически, научно-професионални и научно-приложни. Прави впечатление, че двата класически езика се изучават интензивно с 6 и 4 часа седмично само в първите две години от обучението, а учителската практика е изнесена в магистърската програма (http://www.f.bg.ac.rs/klasicne_nauke/program_studija.php?god=4&nivo=2) (посетен на 22.08.2015). По-нататък

двата езика се усъвършенстват при ползването им в часовете по антична литература, основи на латинската стилистика (където се прави постоянен паралел между родния и латинския език), гръцки диалекти, епиграфика дисциплини, византийска филология. Дисциплини, засягащи рецепцията на античната литература и проблемите на превода, са включени в докторската програма по класически изследвания (http://www.f.bg.ac.rs/klasicne_nauke/program_studija.php?god=4&nivo=5 посетен на 22.08.2015).

Кредитите, които студентите си набавят през първите 3 години от обучението, са изцяло от задължителни дисциплини, като избираеми се предвиждат само за последната, IV година, в която като задължителни с по 11 кредита са само дисциплините *Римска литература* и *Древногръцка литература*. И този учебен план, както и в Македония, се характеризира с отсъствието на специални дисциплини по описателна и теоретична граматика на античните езици (фонетика, морфология или синтаксис). Двата езика се изучават интензивно в курсовете по *Старогръцки език* и *Латински език*, които са разделени на две части съответно за първите две години, като тези дисциплини носят много кредити (по 14 за първата година и по 12 за втората), а историческата граматика и за двата езика е в четвъртата година.

Сред предложените избираеми дисциплини за четвъртата година от бакалавърската степен се наблюдава изразен фокус върху историята: връзката между византийската история и тази на другите народи на Балканите, римска политическа и културна история, история на римските провинции в различни епохи, средновековна културна история, както и история на Древния изток.

За по-голяма яснота предлагаме учебния план (http://www.f.bg.ac.rs/klasicne_nauke/program_studija.php?god=4&nivo=0, (посетен на 22.08.2015) в табличен вид:

Първа година	Сем.	Седм. хор.	ECTS
Задължителни дисциплини (56 ECTS)			
Старогръцки език I	1, 2	3+3	14
История на Гърция	1, 2	2+2	10
Латински език I	1, 2	3+3	14
Увод в античната литература 1	1, 2	2+2	9
Увод в класическите изследвания	1, 2	2+0	7
Чужд език 1(6 ECTS)			
Английски език 1	1, 2	2+0	6
Италиански език 1	1, 2	2+0	6
Немски език 1	1, 2	2+0	6
Руски език 1	1, 2	2+0	6

Френски език 1	1, 2	2+0	6
Испански език 1	1, 2	2+0	6
Втора година	Сем.	Седм. хор.	ECTS
Задължителни дисциплини (52 ECTS)			
Антично изкуство	3, 4	2+2	10
Старогръцки език II	3, 4	2+4	12
История на Рим	3, 4	2+2	10
Латински език II	3, 4	2+4	12
Увод в античната литература 2	3, 4	2+2	8
Чужд език 2(8 ECTS)			
Английски език 2	3, 4	4+0	8
Италиански език 2	3, 4	4+0	8
Немски език 2	3, 4	4+0	8
Руски език 2	3, 4	4+0	8
Френски език 2	3, 4	4+0	8
Испански език 2	3, 4	4+0	8
Трета година	Сем.	Седм. хор.	ECTS
Задължителни дисциплини (60 ECTS)			
Византийска филология I	5,6	2+2	11
Византийска цивилизация	5,6	2+0	6
Историческа граматика на гръцкия език	5,6	2+4	12
Историческа граматика на латинския език I	5,6	2+4	12
Новогръцки език 1	5,6	2+2	11
Преглед на античната литература 3	5,6	2+2	8
Четвърта година	Сем.	Седм. хор.	ECTS
Задължителни дисциплини (22ECTS)			
Римска литература	7, 8	2+2	11
Древногръцка литература	7, 8	2+2	11
Избираеми дисциплини за IV година (38 ECTS)			
Антична епиграфика	7	2+2	10
Антична историография	7	2+2	6
Институции на Римската република	7	2+2	6
Културна история на Средновековието (500 – 1000 г.)	7	2+2	6
От държавата до царството: Древният изток през II хилядолетие	7	2+2	6
Психология за преподавателя	7	2+2	6
Антична реторика	7, 8	2+2	10

Византийска филология II	7, 8	2+2	10
Гръцки диалекти	7, 8	2+2	10
Историческа граматика на латинския език II	7, 8	2+2	10
Новогръцки език II	7, 8	2+2	10
Основи на класическата археология на Гърция	7, 8	2+2	8
Основи на латинската стилистика	7, 8	2+2	10
Къснолатинска филология	7, 8	2+2	10
Изучаване на античния художествен текст	7, 8	2+2	10
Увод в историята на религията	7, 8	2+2	10
Антична епиграфика	8	2+2	10
Византийците и Балканите XII – XIV в.	8	2+2	6
Кипър през Средните векове	8	2+2	6
Култ и иконография през римската епоха	8	2+0	4
Културна история на Средновековието 1000 – 1500 г.	8	2+2	6
Латинска епиграфика	8	2+2	6
Методика на обучението по класически езици	8	2+0	6
Основи на педагогиката и дидактика	8	2+2	6
Крайдунавските провинции в епохата на Принципата	8	2+2	6
Политическа история на Късната римска република	8	2+2	6
Урбанизация на Римската империя в източните и западните провинции	8	2+2	6

В университета в Нови сад се изучава латински език сред задължителните дисциплини в продължение на 4 семестъра в специалност *Романистика* (II и III година, съответно с 3 и 4 часа седмично) и *Румънистика* (I и II година, съответно с 3 и 4 часа седмично). Учебните програми в годините на обучение включват следните общи теми: увод, фонетика, морфология, синтаксис и стилистика, литература, история на езика, метрика.

Румъния

Системата на висшето образование в Румъния е слабо централизирана, като всяко висше училище има автономия по отношение на приема и учебните програми. Нерядко автономията се разпростира и върху отделните факултети на един и същи университет. Най-старите и утвърдени държавни университети са „Александру Йоан Куза“ в Яш, Университетът на Букурещ и Университетът „Бабеш-Бойа“ в Клуж-Напока. След 1990 г. се създават и множество частни университети, ориентирани предимно към техническите науки, медицината и правото.

Висшето образование обхваща три степени на обучение. Бакалавърската степен обикновено продължава три години за хуманитарните специалности

и четири – за техническите. След завършването на първата степен студентите могат да продължат обучението си в магистърска степен, като повечето магистърски програми са двугодишни и предлагат по-тясно специализирана тематика. Обучението за придобиване на докторска степен обичайно продължава три години, като условията и изискванията към докторантите варират в различните университети и факултети.

На базата на направения преглед може да се обобщи, че изучаването на класическите езици под формата на обособена бакалавърска програма по *Класическа филология* е съсредоточено в малко на брой университети, при това в тези, които се радват на най-висок престиж. Приемът в бакалавърските програми по *Класическа филология* става с конкурсен изпит по чужд език, с резултата от зрелостния изпит по румънски език или със средния бал от зрелостните изпити.

Класическите езици и класическата древност се изучават в задължителни по статут учебни дисциплини. По отношение на съдържанието на изучаваните дисциплини се наблюдава тенденция материалът да се подрежда според основните деления латински – старогръцки и език – литература, без да се включват допълнителни дисциплини като *История*, *Археология*, *Епиграфика* и т.н. Двата езика се изучават в разнообразни по наименование и съдържание учебни дисциплини, като тенденцията е в последните семестри от обучението броят на часовете да намалява. Курсовете по *Старогръцки език* и *Латински език*, чийто седмичен хорариум варира в различните университети от 3 до 7 учебни часа седмично, предлагат традиционно представяне на граматиката с нейните раздели – фонетика, морфология и синтаксис, като в някои случаи със седемчасов или петчасов седмичен хорариум изучаването на граматика и практическите занимания са обединени в курсове от типа *Римска култура и цивилизация и латински език*, *Старогръцка култура, цивилизация и език* или *Теория и практика на латинския (или старогръцкия) език*, в които два от учебните часове са посветени и на превод. Обучение по езиците се предлага и в дисциплини като *Структура на старогръцкия (или латинския) език* и *Практически старогръцки (или латински) език* във всички семестри на тригодишната бакалавърска степен.

Старогръцката и римската литература се изучават навсякъде по 3 часа седмично във всеки един от шестте семестъра на бакалавърската степен, като литературата се представя по епохи или се съчетава с обучението по култура в дисциплините *Старогръцка литература и култура* и *Римска култура и литература* и споменатите по-горе *Римска култура и цивилизация и латински език* и *Старогръцка култура, цивилизация и език*. Обучение по антична култура се предлага в някои случаи в отделна дисциплина *Цивилизация*, изучавана в 3 семестъра.

При избираемите (както и при задължителните) дисциплини се наблюдава ясно разграничение на езиковедски и литературоведски дисциплини и на старогръцки и латински.

Бакалавърски програми по класическа филология

Университет „Бабеш-Бояй“ в Клуж-Напока

Университетът е сред малкото румънски висши училища, които предлагат специализирана бакалавърска програма по класическа филология. Програмата обхваща шест семестъра. Кандидатите за специалност *Класическа филология* полагат приемни изпити по чужд език (английски, немски, френски, италиански, испански, руски). Предвидено е студентите да започнат обучението си по старогръцки език като начинаещи, а по латински – като начинаещи или напреднали.

Изучават се следните дисциплини:

I семестър			
Латински език (Историческа фонетика и морфология)	3	6 ч./ седм.	84 ч.
Римска литература (Увод в класическата филология, История на старогръцката и римската цивилизация)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцки език (Фонетика и морфология на имената)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Старогръцка литература (Старогръцка митология)	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Общо езикознание	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Чужд език	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Спорт	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Нормативна граматика или Информатика (по избор един от двата предмета)	И	2 ч./ седм.	28 ч.
II семестър			
Латински език (Латинска историческа морфология – глагол; антични граматически теории)	3	6 ч./ седм.	84 ч.
Римска литература (Римска религия, литература от Архаичния период)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцки език (Морфология на името и глагола)	3	4 ч./ седм.	56 ч.
Старогръцка литература (Старогръцка религия, литературни диалекти)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Литературна теория	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Въведение в методиката на научното изследване	3	1 ч./ седм.	14 ч.
Чужд език	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Спорт	3	2 ч./ седм.	28 ч.
III семестър			
Латински език (Синтаксис на падежите)	3	6 ч./ седм.	84 ч.
Римска литература (Архаичен период)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцки език (Морфология на глагола)	3	5 ч./ седм.	70 ч.

Старогръцка литература (Архаична епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Чужд език	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Сравнително литературознание	И	3 ч./ седм.	42 ч.
IV семестър			
Латински език (Синтаксис на падежите)	3	4 ч./ седм.	56 ч.
Римска литература (Класически период)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцки език (Морфология на глагола, лексикология)	3	4 ч./ седм.	56 ч.
Старогръцка литература (Класическа епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Чужд език	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Латинската граматика в Античността или Латинска историография (по избор един от двата предмета)	И	2 ч./ седм.	28 ч.
Сравнително литературознание	И	3 ч./ седм.	42 ч.
V семестър			
Латински език (Синтаксис на наклоненията I)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Римска литература (Императорска епоха I)	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Старогръцки език (Синтаксис на изречението)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцка литература (Елинистическа епоха I)	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Естетика или Поетика и литературна критика (по избор един от двата предмета)	И	3 ч./ седм.	42 ч.
История на латинския език или Римска философска литература или Палеография и история на латинската писменост или Християнска римска литература (по избор един от четирите предмета)	И	4 ч./ седм.	56 ч.
Гръцки епически поети или Платоническа традиция (по избор един от двата предмета)	И	2 ч./ седм.	28 ч.
VI семестър			
Латински език (Синтаксис на наклоненията II)	3	3 ч./ седм.	36 ч.
Римска литература (Императорска епоха II)	3	2 ч./ седм.	24 ч.
Старогръцки език (Синтаксис на изречението)	3	3 ч./ седм.	36 ч.
Старогръцка литература (Елинистическа епоха II)	3	2 ч./ седм.	24 ч.
Семиотика и науки за езика	3	3 ч./ седм.	36 ч.
Сравнителна граматика на латинския и старогръцкия или Кодикология и ръкописна традиция или Средновековен латински език или Средновековна римска литература (по избор един от четирите предмета)	И	4 ч./ седм.	48 ч.
Старогръцка реторика или Неоплатонизъм (по избор един от двата предмета)	И	2 ч./ седм.	24 ч.

Университет „Александру Йоан Куза“ в Яш

Университетът предлага специализирана бакалавърска програма по класическа филология, която обхваща шест семестъра. Приемът се извършва въз основа на оценката по румънски език от зрелостните изпити. От кандидатите не се изисква предварително владение на класическите езици.

Изучават се следните дисциплини:

I семестър			
Римска култура и цивилизация и латински език (2 ч. общо въведение, 2 ч. култура, 1 ч. увод в латинската филология, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	7 ч./ седм.	98 ч.
Старогръцка култура, цивилизация и език (2 ч. общо въведение, 2 ч. култура, 1 ч. увод в старогръцката филология, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	7 ч./ седм.	98 ч.
Въведение в литературната теория	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Въведение в езикознанието	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Сравнително литературознание	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Информатика	3	2 ч./ седм.	28 ч.
II семестър			
Латински език (фонетика и морфология)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Римска литература (предкласическа епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Теория и практика на латинския език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Старогръцки език (фонетика и морфология)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцка литература (предкласическа епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Теория и практика на старогръцкия език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
III семестър			
Латински език (морфология)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Римска литература (класическа епоха – реторика и философия)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Теория и практика на латинския език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Старогръцки език (морфология)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцка литература (класическа епоха – реторика и философия)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Теория и практика на старогръцкия език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
IV семестър			
Латински език (синтаксис на изречението)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Римска литература (класическа епоха – поезия и историческа проза)	3	3 ч./ седм.	42 ч.

Теория и практика на латинския език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Старогръцки език (синтаксис на изречението)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцка литература (класическа епоха – трагедия и комедия)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Теория и практика на старогръцкия език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
V семестър			
Латински език (синтаксис на словосъчетанието)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Римска литература (Следкласическа епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Теория и практика на латинския език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Старогръцки език (синтаксис на словосъчетанието)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцка литература (Елинистическа епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Теория и практика на старогръцкия език (1 ч. теория, 2 ч. практически език, 2 ч. превод)	3	5 ч./ седм.	70 ч.
VI семестър			
Латински език (лексика)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Римска литература (следкласическа епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Латински език на християнските автори или Християнска латинска литература (по избор един от двата предмета)	И	5 ч./ седм.	70 ч.
Старогръцки език (лексика)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Старогръцка литература (Елинистическа епоха)	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Новогръцки език или Новогръцка литература (по избор един от двата предмета)	И	5 ч./ седм.	70 ч.

Университет на Букурещ

Университетът предлага специализирана бакалавърска програма по класическа филология с продължителност шест семестъра. Приемът се извършва въз основа на средния бал от зрелостните изпити. От кандидатите не се изисква предварително владене на класическите езици.

Изучават се следните дисциплини:

I семестър			
Римска литература и култура	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Структура на латинския език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически латински език	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Основи на съвременното езикознание	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Цивилизация	3	2 ч./ седм.	28 ч.

Старогръцка литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на старогръцкия език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически старогръцки език	3	4 ч./ седм.	56 ч.
Спорт	Ф	2 ч./ седм.	28 ч.
II семестър			
Римска литература и култура	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Структура на латинския език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически латински език	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Основи на съвременното литературознание	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Синхрония и диахрония на езика	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Старогръцка литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на старогръцкия език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически старогръцки език	3	4 ч./ седм.	56 ч.
III семестър			
Римска литература и култура	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Структура на латинския език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически латински език	3	5 ч./ седм.	70 ч.
Синхрония и диахрония на езика	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Цивилизация	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Старогръцка литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на старогръцкия език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически старогръцки език	3	4 ч./ седм.	56 ч.
IV семестър			
Римска литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на латинския език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически латински език	3	4 ч./ седм.	56 ч.
Синхрония и диахрония	3	4 ч./ седм.	56 ч.
Цивилизация	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Старогръцка литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на старогръцкия език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически старогръцки език	3	4 ч./ седм.	56 ч.
V семестър			
Римска литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на латинския език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически латински език	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Сравнително литературознание	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Старогръцка литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на старогръцкия език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически старогръцки език	3	2 ч./ седм.	28 ч.

VI семестър			
Римска литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на латинския език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически латински език	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Сравнително литературознание	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Старогръцка литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Структура на старогръцкия език	3	3 ч./ седм.	42 ч.
Практически старогръцки език	3	2 ч./ седм.	28 ч.
Римска литература и култура	3	3 ч./ седм.	42 ч.

Магистърски програми по класическа филология

Университет на Букурещ

Университетът предлага магистърска програма по *Латинско-румънски превод*. Програмата обхваща четири семестъра и е насочена към студенти, завършили класическа филология, история, философия или теология. Изисква се познаването на поне един от двата класически езика.

Фокусът на програмата пада върху теоретичните дисциплини, свързани с превода, като теория на превода, семиотика, трудности при превода и др. Задълбочава се познаването на класическите езици, като се поставя акцент върху специализираните им варианти, като християнски, технически и средновековен латински и старогръцки.

Университет „Александру Йоан Куза“ в Яш

Департаментът по класическа филология обявява в сайта си магистърска програма по *Класическа филология*, но конкретни данни за такава липсват в списъците с предлаганите програми от последните няколко години.

Други бакалавърски програми, включващи изучаването на класически езици

Филологически факултет

Характерно за румънското обучение по филология е обединяването на две филологически специалности в рамките на една бакалавърска програма, като се допуска комбинирането на чужд език и румънски, както и на два чужди езика.

Някои висши училища⁶⁾ изключват напълно класическите езици от учебните си програми по съвременна филология, включително и при комбинации, включващи романски езици. Университетът „Първи декември 1918“⁷⁾ в Алба Юлия предвижда в третия си семестър задължителен едносеместриален курс по латински език с 2 часа седмично (общо 28 ч.) във всички бакалавърски програми по филология (румънски и френски; румънски и английски; френски и английски). Подобно е положението и в Университета „Василе Алексан-

дру⁸⁾ в Бакъу, но там задължителният едносеместриален курс по латински е само с един час седмично (общо 14 ч.) и е планиран за първия семестър на програмата. Университетът в Букурещ⁹⁾ включва във втория семестър едносеместриален курс по латински език с 2 ч. седмично (общо 28 ч.), но само в програмите по филология, в които основен език е румънският. Университетът на Орадя¹⁰⁾ предвижда във всички филологически специалности едносеместриален курс по *Римска култура* (1 ч. седмично в първия семестър, общо 14 за семестър), както и едносеместриален курс по латински в специалностите, в които един от изучаваните езици е румънски. Университетът в Питещи¹¹⁾ предвижда в комбинираната програма по румънски и френски език и литература избор между двусеместриални курсове по латински или старогръцки език със седмична натовареност от 2 ч. (общо 56 ч.). За програмата по френски и английски език и литература курсът по латински е задължителен в първия семестър и обхваща 1 час седмично (общо 14 ч.)

Може да се обобщи, че изучаването на класическите езици във филологическите факултети извън специалните програми по *Класическа филология* е застъпено сравнително слабо и неравномерно. Почти във всички случаи се изучава единствено латински език, като максималната натовареност не надвишава 56 ч., но често е значително по-малка.

Исторически факултет

Бакалавърските програми по *Археология* и *История* в Румъния обичайно включват задължително или избираемо обучение по класически езици, като най-често става дума за латински и в много по-малка степен за старогръцки език. Курсовете обхващат един или два семестъра с 2 ч. седмично (общо 28 или 56 ч.). Паралелно с обучението по класически езици се предвиждат и курсове по латинска и старогръцка палеография и епиграфика.

Богословски факултет

Обучението по класически езици е силно застъпено в богословските факултети на румънските университети. Обичайно се прави ясно разграничение между православната и католическата теология, като в един и същи университет могат да съществуват само единият или и двата вида.

Бакалавърските програми по *Православно богословие* обичайно включват задължителни двусеместриални курсове по латински и старогръцки език с 2 ч. седмично (общо 56 ч.). При обучението по *Римокатолическо богословие* се набляга на латинския език, като понякога хорариумът на курсовете се увеличава на 112 ч.

Правен факултет

Учебните програми на всички правни факултети в Румъния включват задължителен или избираем курс по римско право. Само в Университета в Букурещ и в „Александру Йоан Куза“ в Яш като помощна дисциплина към дисциплината *Римско право* се предлага и специализиран курс по *Юридически*

латински език. Курсът в Букурещ обхваща два семестъра (I – II) със седмична натовареност от 2 ч., общо 56 ч. В Яш са предвидени четири семестъра (I – IV) със седмична натовареност от 2 ч. и общ хорариум от 112 ч. Наред с общите учебници и помагала по латински език съществуват и специални учебни материали за целите на юридическия латински¹²⁾.

Заключение. От горния анализ на учебните планове и програми в средното и висшето образование в разглежданите страни се очертават ясно два слабо застъпени или липсващи аспекта, отразяващи актуалните тенденции в областта на класическото образование и изследванията на Античността, а именно връзката на изучаването на класически езици и класическа древност със съвременните информационни технологии и с рецептивните изследвания, утвърдили се като най-новото и перспективно разклонение на класическата филология през последните години. В развитието на научната област се наблюдава изместване на посредника в диалога между Античността и съвремението от лингвистиката към литературата и другите изкуства (филмово, театрално, изобразително) като по-глобални културни феномени от гледна точка на ценностите, които носят. Освен с разширяването към съвременното културологичните и рецептивните анализи търпят все повече промени под влияние на технологиите. Навлизането на дигиталните инструменти в обучението и научната работа също поражда силна мотивация за преосмисляне на философията на учебните програми. Така се очертават двете основни актуални разклонения на класическото образование и изследванията на Античността: дигиталната филология в най-общ смисъл, като достъпност на разнообразните антични ресурси, на електронни средства за обучение, но и като възможност за така важния за областта комбиниран и едновременно достъп до текстове, картини, карти, библиографии, артефакти, и културно-ориентираната рецептивна естетика.

NOTES / БЕЛЕЖКИ

1. Програмата за първата година е за гимназиите от общ тип, а за втората – за гимназиите от общ тип и социално-езиковите гимназии.
2. Предметът е включен в официалния държавен учебен план за филологическите гимназии. Гимназията има амбицията да представлява и преводаческа школа, съответна на нивото на средното образование за подготовка на преводачи от и на съвременни езици.
3. В учебния план този предмет фигурира под споменатото заглавие, но в учебната програма е посочен предметът *Език и цивилизация*, който включва изучаване на италиански език и цивилизация.

4. На практика, този предмет обхваща културно-историческата проблематика в допълнение към изучаването на класическите езици.
5. В гимназията, на чиято начална страница е упоменато, че е най-старата сръбска гимназия, за учебната 2015 – 2016 г. са записани по 12 ученици в профилите за класически езици, италиански, испански, френски, немски, китайски, японски и руски език и 60 ученици за английски език.
6. Сред тях са и университетите „Александру Йоан Куза“ и „Бабеш-Бояй“, които предлагат бакалавърски програми по Класическа филология.
7. <http://www.uab.ro/>
8. <http://www.ub.ro/>
9. <http://www.unibuc.ro/>
10. <https://www.uoradea.ro/>
11. <http://www.upit.ro/>
12. Tărnăuceanu, Claudia, Gramatica limbii latine. Morfologia (cu aplicații pe texte juridice), Iași, 2011; Georgescu V.Al. ș.a., Texte de drept roman, București, 1943; Ștef, Felicia, Dicționar de expresii juridice, ed. a III-a revăzută și adăugită, București, 1998; Rădulețu, Sebastian / Săulescu, Lucian, Dicționar de expresii juridice latine, București, 1999; Cocoș, Șt., Toma, M., Pârvan, Gh., Breviar terminologic de drept roman, București, 2001; Cucu, Ștefan, Limba latină pentru juriști, București, 2000; Indrieș, M., Latină pentru juristi, Oradea, 2004; Deleanu, I. / Deleanu, S., Mică enciclopedie a dreptului. Adagii și locuțiuni latine în dreptul românesc, Cluj-Napoca, 2000; Hanga, V., /Radu, M.-D., Limba latină pentru juriști, Cluj-Napoca, 2008.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

За Сърбия:

- Пакиж М. & Др. Димитријевић. (2006). *Латински језик за први разред средње школе*. ЗУНС.
- Спремић Љ. „Грџицата ἐλληνικά – Морфологија старогрчког језика за почетнике“. Београд.
- Спремић Љ. (2004). *Основи класичних наука*. Филолошка гимназија.
- Кисић М., М. Пакиж & Т. Киселички. (2005). *Латински језик за други разред гимназије*. ЗУНС.
- Вулићевић Љ. & М. Маскарели. *Латински језик за I разред гимназије и Латински језик за II разред гимназије*. Београд.
- Спремић Љ. (2003). *Хеленска митологија*. Филолошка гимназија.
- Будимир М. (2002). *Litterae Latinae*. Научна књига.
- Ђурић М., М. Будимир & М. Флашар. (2000). *Историја хеленске књижевности*. ЗУНС.
- Ђурић М., М. Будимир & М. Флашар. (2001). *Историја римске књижевности*. ЗУНС.

Будимир М. & Љ. Црепајац. (1997). „Στοιχεῖα ἑλληνικά“. *Основи грчке глтологије*. Београд.

За Румњниѡ:

- Ernout, A. & Fr. Thomas. (1972). *Syntaxe latine*. Paris.
- Balmuș, C. & Al. Graur. (1936). *Gramatica limbii grecești*. București.
- Bonnard, A. (1967). *Civilizația greacă. I – III*. București.
- Brange, N. (1990). *Înlumeafaraonilor*. București.
- Bujor I. & Fr. Chiriac. (1971). *Gramatica limbii latine*. București.
- Cabanes, P. (2001). *Mic atlas istoric al Antichității grecești*. București.
- Touratier, Ch. (2008). *Grammaire latine - Introduction linguistique à lalanguelatine*. Paris.
- Touratier, Ch. (1994). *Syntaxelatine*. Louvain-la-Neuve.
- Chamoux, Fr. (1985). *Civilizația greacă. I – II*. București.
- Dumea, Cl. (1995). *Curs de limba latină*. Iași.
- Coulanges, F. (1984). *Cetateaantică. Studiiasupracultului, dreptului șiinstituțiilorGreciei șiRomei, I – II*. București.
- Dinu, D. (2005). *Introducere în istoria și civilizația Greciei antice*. Craiova.
- Dinu, D. (2006). *Limba greacă veche. Breviarium*. Craiova.
- Dinu, D. (2005). *Mică antologie de texte grecești vechi, cu introduceri, note lexico-gramaticale și vocabular*. Craiova.
- Drîmba, O. (1998). *Istoria culturii și civilizației. I – III*. București.
- Cizek, E. (1998). *Mentalități și instituții politice romane*. București.
- Zecchini, G. (2005) *Il pensiero politico romano (Dall'etàarcaica alla tarda antichità)*. Roma.
- Șerban, Gh. I. (1995). *Culegere de texte latine (pentru elevi și studenți)*. Galați.
- Guțu, Gh. (1983). *Dicționarlatin-român, Edițierevăzută șicompletată*. București.
- Pinkster, H. (1995). *Sintaxis y semántica del latín*. Madrid
- Houtzager, G. (2008). *Mitologia greacă: enciclopedie completă*. București.
- Dascălu, I. (2009). *Curs introductiv în limba latină*. Craiova.
- Dascălu, I. (2011). *Lingua Latina-Latine Loqui-Latinitas (Curs de limba latină)*. Craiova.
- Gaillard, J. Cousteix, J. (1992). *Grammaire du latin*. Paris.
- Lévêque, P. (1985). *Aventuragreacă. I – II*. București.
- Marinescu-Himu, M. & Vanț, F. (1958). *Manual de limbaelină*. București.
- Matei, V. (1994). *Gramatica limbii latine*. București, 1994.
- Pârlog, M. *Gramatica limbii latine*. București.
- Petolescu, C. (2001). *Epigrafiă latină*. București.
- Simenschki, Th. (1998). *Gramatica limbii latine*. București.

- Ștef, A. F. (1996). *Manualdegreacă veche*. București.
Ștef, A. F. (1992). *Cursdelimbagreacă*. București.
Strehie, M. (2008). *Noțiuni de civilizație latină*. Craiova.
Tărnăuceanu, Cl. (2011). *Gramatica limbii latine. Morfologia (cu aplicații pe texte juridice)*. Iași.

SUBSTANTIVE ASPECTS OF THE EDUCATIONAL PROGRAMS IN CLASSICAL LANGUAGES AND CLASSICAL ANTIQUITY IN THE BALKANS (SERBIA, ROMANIA)

Abstract. This text presents in detail the content of the curricula and programs related to the study of classical languages and classical antiquity in Serbia and Romania. According to higher education and the study of classical languages in programs, different from the specialized bachelor programs, such is being offered in Serbia in just a few places for some philological majors (such as "Romance Studies"). The most practiced training mainly in Latin Language for non-professionals is being observed in Romania. Such training is included in bachelor programs of Historical, Theological and Legal Department.

✉ ¹⁾ **Prof. Mirena Slavova, DSc.**, ²⁾ **Dr. Yoana Sirakova, Assoc. Prof.**
³⁾ **Dr. Boris Vounchev, Assoc. Prof.**, ⁴⁾ **Dr. Luyba Radulova, Assist. Prof.**

Faculty of Classical and Modern Philology
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria

E-mail: ¹⁾ mirenaslavova@gmail.com; ²⁾ sirakovayoana@gmail.com
³⁾ vounchev@yahoo.com; ⁴⁾ lyuba.radulova@gmail.com